

विधिअदृष्टं पुण्यपापं तत्फलं यांति प्रामुख्यंति एकस्मिन्पिकल्पे असकृदारोहवरोहौ वर्तेतेऽतः संसारभीरुणा तत्त्वज्ञानमेवाश्रयणीयमिति भावः ॥ ५३ ॥ एवं सपरिकरां ब्रह्मविद्यामुक्त्वा तद्वतो दृष्टिमाह स इति सब्रह्मवित् यावत्स शेषभुक् शेषं प्रारब्धकर्म तत्परित्यज्य भुंक्ते इति शेषभुक् अस्ति तावत्तदंगेषु तत्त्वरूपे एव प्रजाः सर्वाः तेषु क्लेशेभ्यो परापरविद्ये च वर्तत इति शेषः ब्रह्मविदो विशुद्धकैवल्यवधिकृतं संजगदस्ति अनंतरं नास्तीत्यर्थः अत्र किं मानमत आह विशुद्धभावः योगसंशोधितचित्तो भूत्वा संयम्य धारणाध्यानसमाध्यात्मकं संयममनुष्ठाय एतत्परिदृश्यमानं विद्यदादिपंचैन्द्रियरूपमित्येव विद्धीति शेषः तथा हि प्राणेभ्यो देवदेव्यो लोका इतींद्रियेभ्यः साक्षात्परं परयाच देवानां लोकानां च दृष्टिः श्रूयते स्वमार्थेन्द्रजालवदुपपद्यते चैतत् जगतः प्रतिभासमात्रत्वमित्युपपादितमथस्तात् ॥ ५४ ॥ उपसंहरति शुद्धामिति शुद्धां निरवद्यां परमां गतिं शुद्धचिन्मात्रभावं शुद्धेन मनसा विचिन्वन् श्रवणमननध्यानाभ्यासैर्ज्ञातुमिच्छन् परैर्ति द्वैतजालं परावृत्य एति प्रामोति ततो ब्रह्मसाक्षात्कारानंतरं अव्ययं स्थानं मोक्षं उपैति यामवत्याप्यत्वम

येतु च्युताः सिद्धलोकोकात्क्रमेण तेषां गतिं यांति यथानुपूर्व्या ॥ जीवाः परेतद्बलतुल्यरूपाः स्वस्वविधियांति विपर्ययेण ॥ ५३ ॥ सयावदेवास्ति सशेषभुंक्ते प्रजाश्च देव्यौ च तथैव शुक्ले ॥ तावत्तदंगेषु विशुद्धभावः संयम्य पंचैन्द्रियरूपमेतत् ॥ ५४ ॥ शुद्धां गतिं तां परमां परैति शुद्धेन नित्यं मनसा विचिन्वन् ॥ ततो व्ययं स्थानमुपैति ब्रह्मदुष्प्रापमभ्येति स शाश्वतैव ॥ ५५ ॥ इत्येतदाख्यातमहीनसत्वनारायणस्यैह बलं मयाते ॥ ५६ ॥ वन्न उवाच एवं गते मे न विषादोऽस्ति कश्चित्सम्यक्पश्यामि वचस्तथैतत् ॥ श्रुत्वा तु ते वाचमदीनसत्त्वविकल्मषोऽस्म्यद्यथा विपाप्मा ॥ ५७ ॥ प्रवृत्तमेतद्भगवन्महर्षे महद्युते श्रुत्वा नमस्तवीर्यं ॥ विष्णो रनंतस्य सनातनंतत्स्थानं सर्गायन्नसर्वैर्प्रवृत्ताः ॥ सवै महात्मा पुरुषोत्तमो वै तस्मिन् जगत्सर्वमिदं प्रतिष्ठितं ॥ ५८ ॥ भीष्म उवाच एवमुक्त्वा सकौंतेय वृत्रः प्राणानवास्तृजत् ॥ योजयित्वा तथात्मानं परं स्थानमवाप्तवान् ॥ ५९ ॥ युधिष्ठिर उवाच अयं स भगवान् देवः पितामह जनार्दनः ॥ स नत्कुमारो वृत्राय यत्तदाख्यातवान्पुरा ॥ ६० ॥

स्त्वित्यत आह ब्रह्म न हि त्रिविधपरिच्छेदशून्यस्य गगनस्येव प्राप्यत्वं संभवति अथापि दुष्प्राप्यं अविद्यादिमाव्यवधानात् शाश्वतं नित्यं प्राप्तमपि अभ्येतिकं गतचामीकरवदित्यर्थः तथा च श्रुतयः ब्रह्मवाइदमय आसीत् तदात्मानमेवावेदं ब्रह्मास्मीति ब्रह्मैव स ब्रह्माप्येतितत्त्वमस्य यमात्मा ब्रह्मेत्यादयः सिद्धवद्ब्रह्मभावं जीवस्योपादिशति ॥ ५५ ॥ हे अहीनसत्त्व ॥ ५६ ॥ एवं उक्तप्रकारेण गते जगतो मनोमात्रत्वे स्थिते सति वचःवचोर्ध्वं ब्रह्माद्वैतं विकल्मषो निरवद्यः विपाप्मा शोकमोहहीनः ॥ ५७ ॥ श्रुतं विष्णुमाहात्म्यमनुसंधत्ते प्रवृत्तमिति सार्धेन ॥ ५८ ॥ एवमिति इंद्रेण सह युध्यन् अंतकाले प्रवृत्तमेतदित्यादिसार्धं श्लोकेन विष्णुमनुसंधाय आत्मानं ब्रह्मणि योजयित्वा ॥ ५९ ॥ अयं स इति पुरोवर्तिनं कृष्णमंगुन्यानि दिशति श्रीकृष्ण एव सर्वशास्त्रप्रतिपाद्य इत्यर्थः ॥ ६० ॥